

Makale Gönderim Tarihi: 15.03.2021 Makale Kabul Tarihi: 03.06.2021

Araştırma Makalesi

SEKİNE KİŞİLİK ÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Emrullah AKÇA*

Muhammed KIZILGEÇİT**

Öz

Bu araştırmada İslami bir kişiliği ifade eden Sekine kişiliğini belirlemeye yönelik geçerliliğe ve güvenilirliğe sahip bir ölçek geliştirilmek amaçlanmıştır. Çalışma grubu Türkiye genelinde araştırmaya gönüllü katılan 1034 kişiden oluşmuştur. Ölçeğin geliştirilme sürecinde ilk olarak literatür taraması yapılmış, 54 maddeden oluşan bir havuz oluşturulmuştur. Ölçeğin geçerliliği için uzman görüşüne başvurularak kapsam geçerliği yapılmıştır. AFA ve DFA analizi yapılarak geçerliliği test edilmiştir. Ölçeğin AFA'sı yapılırken madde öz değerlerinin 1, maddelerin yük değerinin en az .32, iki faktörde yer alan maddeler arasında binişikliğin olmaması için boyutlar arasında en az .10 fark olmasına dikkat edilmiştir. Ölçeğin DFA'sında ise m13 ile m14, m17 ile m18, m27 ile m28 ve m34 ile m40 maddeleri arasında modifikasyon yapılması uygun görülmüştür. DFA sonucunda, uyum indeks değerleri CMIN=11493,040, DF=429 (p=.000), CMIN/DF=2,781, SRMR= .045, RMSEA= .061, GFI=.85, RMR=.061, CFI= .95, NFI=.92,TLI=.94, IFI=.95 olarak bulunmuştur. Sonuçta "Tutum ve Bilgi Özellikleri", "Davranış ve Duygu Yönü" şeklinde adlandırılan iki faktörlü ve 31 maddelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin son şekline göre iki faktör, toplam varyansın %62, 690'nını açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Bu verilere göre ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik özelliklerinin istenilen düzeyde olduğu söylenilebilir.

Anahtar Sözcükler: Sağlık, Kişilik, Sekine, Ölçek, Geçerlilik, Güvenirlik.

Atıf: Akça, Emrullah - Kızılgeçit, Muhammed. "Sekine Kişilik Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26:1 (2021): 225-243.

* Öğrenci, Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, hocaemrullah@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0772-5747

** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, mkizilgecit@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8914-5681

Sekine Personality Scale: Validity and Reliability Study

Abstract

In this study, it was aimed to develop a valid and reliable scale to determine the Sekine personality, which expresses an Islamic personality. The study group consisted of 1034 people who participated in the research voluntarily throughout Turkey. During the development process of the scale, firstly, a pool of 54 items was created by scanning the field. For the validity study of the scale, content validity was carried out by referring to expert opinion. Descriptive and confirmatory factor analysis was also performed to ensure the validity of the structure. As a result, a valid and reliable scale consisting of two factors and 31 items, which is called "attitude and information characteristics", "behavior and emotion aspect", has been developed. According to the final form of the scale, two factors explain 62,690% of the total variance. The internal consistency coefficient of the scale was calculated as 96. According to these informations, it can be said that the validity and reliability features of the scale are acceptable.

Keywords: Health, Personality, Sekine, Scale, Validity, Reliability.

Giriş

Din ve psikoloji üzerinde geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Zira insanın geleceği, huzur ve mutluluğu için din ve psikoloji hayati önem taşımaktadır.¹ Bundan dolayı insan hayatı ve onun geleceğiyle ilgili yapılacak çalışmalarda teoloji ve psikoloji önerilerinin dikkate alınması önem arz etmektedir.² Zira gelecek kuşaklara teknoloji, sağlık, kültür vb. maddi alanlarda yeni hayatlar sunan küresel dünya, bununla birlikte hevesleri, sıkıntıları, bunalım gibi ruhsal problemleri de aktarmaktadır.³ Bu durum insanı anlamaya çalışan ve ona mutlu bir hayat sunmayı üstlenen psikoloji ve dinin önemini artırmakta ve bu yönde çalışmaları gerekli kılmaktadır.

İnsanı anlama çabası sonucu ortaya çıkan psikoloji ve din psikolojisi, kişilik çalışmalarıyla ideal insan tipini belirlemeyi hedeflemektedir. Fakat insanı kutsaldan arındırarak ele alan psikoloji bakış açısı bireyi büyük bir çıkmaza düşürebilmektedir.⁴ Bu anlamda din psikolojisi insanı anlamada din ile psikoloji arasında bir köprü görevini yürütebilir. Zira din psikolojisi insanı bilimsel

¹ Gordon Willard Allport, *Birey ve Dini*, Çev. Bilal Sanbur (Ankara: Elis Yayınları, 2016), 15.

² İbrahim Gürses, *Dindarlık ve Kişilik* (Bursa: Emin Yayınları, 2017), 16.

³ Muhammed Kızılgeçit, "Yalnızlık Dindarlık İlişkisi", *Din, Değerler ve Sağlık*, haz. Hayati Hökelekli (İstanbul: Dem Yayınları, 2017), 517.

⁴ Âdem Aygün, *Kişilik Psikolojisi ve Dindarlık* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000), 70.

yöntemlerle inceleyen psikoloji ile teoloji birlikteliğinden vücut bulan bir bilimdir.⁵

Duygu, düşünce, yetenek, ilgi, tutum ve davranışlar insanın kişiliğini oluşturan özelliklerdir.⁶ Kişilik, insanı diğerlerden ayıran ve farklılaştıran tutarlı ve yapılaşmış özellikler olarak tanımlanmaktadır.⁷ Kişiliğinin bu özelliklerini bilen birey, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olup kişiliğini geliştirebilir.⁸

İnsan kişiliğinin anlaşılabilmesi için öncelikle kişilik özerinde etkili olan faktörlerin araştırılması gerekmektedir. Buna dikkat çeken psikologlar, insan kişiliğini oluşturan unsurlar üzerinde durmuşlardır. Ancak her biri insanı farklı yönden araştırdığından onu bir bütün olarak tanımlamadıkları belirtilmektedir. Zira kimi psikologlar, bireyin biyolojik yönünü kişilik için ölçü alırken, bazıları da onun toplumsal ve kültürel yönünü esas almışlardır. Buradan hareketle insan kişiliğini iki temel boyutta değerlendirmek mümkündür; birincisi insanın kendi yaratılışından kaynaklanan genetik yapısıdır. İkincisi ise kişinin dışında olan sosyal ve kültürel çevresinden oluşmaktadır.⁹

Kişiliği, bazı psikanalistler gibi bireyin biyolojik yapısına indirgeyen veya onun biyolojik yönü üzerinde durup ruhi yönünü ihmal eden ve onu dinin dışındaki unsurlarla açıklayan psikologlar, insan kişiliğinde önemli olan ruhi ve metafizik yapıyı görmezden geldikleri veya inkâr ettikleri için insanı bir bütün olarak açıklamaları mümkün görülmemektedir. Bu gerçeği Fromm şöyle dile getirmektedir: Modern psikoloji, insanın ruhi yönünü ihmal ettiğinden onu doğru olarak tanımlayamamaktadır.¹⁰ Buradan hareketle kişiliğin anlaşılabilmesi için kişiliği oluşturan; biyolojik, sosyal ve kültürel unsurların yanında onun ruhi yapısının da öğrenilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.¹¹ Bu anlamda sekine psiko-teolojik yönüyle ideal bir bireyi ifade etmektedir.

Sekine, sakin olmak, durmak, susmak, huzur, rahat, dinginlik, yatışma" manasındaki "sükûn" veya "sükûnet" kökünden türeyip ağır başlılık, vakar, rahmet, güven, kişiyi teskin etme anlamına gelmektedir.¹² Psikolojik bir durum olup, korku ve öfke durumlarında sarsıntının giderilmesi şeklinde tanımlanan

⁵ Muhammed Kızılgeçit, *Din Psikolojisinin 100'ü* (Rize: Otto Yayınları, 2017), 14.

⁶ Feriha Baymur, *Genel Psikoloji* (İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, 1991), 255.

⁷ Muhammed Kızılgeçit- Yahya Turan, "Yeni Dini Hareketler Psikolojisi", *Din Psikolojisi*, haz. Halil Apaydın (İstanbul: Lisans Yayınları, 2017), 238.

⁸ Emrullah Akça, *Mutluluğa Ulaşmada Olumlu Bir Kişilik Özelliği Olarak Sekine Kavramı* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 1.

⁹ Osman Necati, *el-Kur'an ve'l-İlmü'n-Nefs* (Kahire: Daru'l Şuruk Yayınları, 2001), 225.

¹⁰ Erich Fromm, *Psikanaliz ve Din* çev. Elif Erten (İstanbul: Say Yayınları 2012), 16-20.

¹¹ Necati, *el-Kur'an ve'l-İlmü'n-Nefs*, 224.

¹² TDK. *Türkçe Sözlük* (Ankara: Tdk. Yayınları 2011) s-k-n Maddesi., İbn Manzur, *Lisanu'l-Arap* (Beyrut: Daru Sadır Yayınları 1992), 13/213.

sekine, s-k-n fiilinin mastarı olup hareket ve sarsıntının zıddı anlamına gelmektedir.¹³ Arap dilinde mastar, yenileme ve devamlılık anlamını barındıran fiilin tersine, sübut ve kalıcılığa delalet etmektedir. Sekinenin mastar olduğundan hareketle kalıcı bir tutum ve davranışı ifade eden kişilik kavramıyla benzer özelliklere sahip olduğu söylenebilir.¹⁴ Cevheri, sekinenin gönül huzuru, itmi'nân, güven, yumuşak huyluluk ve ağır başlılık gibi anlamlara geldiğini ifade etmektedir.¹⁵ Wilhelm Schmid sekineyi, yaşama barışık olmak, dengede yaşamak, hayatta şükran duygusuyla yaşamak şeklinde tanımlamakta ona bir erdemle bakılması gerektiğini belirtmektedir.¹⁶ Sonuç olarak sekine vakar, tevazu sakinlik, huzur, güven, davranışlarda teenni ile davranmak, istikrar, rahmet, yatışma ve yumuşak huyluluk gibi anlamlara geldiği görülmektedir.¹⁷

Tutum ve davranışlarında aşırıya kaçmayan itidalli ve sakin bir kişiliği ifade eden sekine halini ilahi dinler de beşerî sistemler de arzulamaktadırlar. İnsanların bilinçli kararlar ve duygusal kontroller sayesinde ahlaki değerleri kavrayıp bu değerlere bağlı kalabilmeleri için çabalamaları, toplumsal sükûnet için gereklidir. Bu anlamda sekine, İslam dininin önermiş olduğu ideal bir kişilik özelliğidir. Zira "Sekine", bilinçli olmayı, duygusal kontrolü ve ahlaki bir değer olarak özdenetimi barındırmaktadır. Bu ölçekte İslam'ın idealize ettiği kişilikte bulunması arzu edilen bir özellik olan sekine niteliği ölçülmeye çalışılmaktadır. Sekine her ne kadar temelde İslami kaynaklı kişiliği ifade etse de barındırdığı duygusal ve ahlaki içerik ile diğer inançlarda da ideal kişilik için gerekli bir ölçek olma niteliğini taşıyabilmektedir. Zira "Sekine" tutum ve ahlaki içeriğiyle İslami kişilik ölçeği vb. ölçeklerden farklılaşmaktadır. Buradan hareketle kutsalın bir ifadesi olan "Sekine" özelliğine dayalı kişiliğin niteliğini anlamak araştırmamızın temel gayesini oluşturmaktadır.

Alan yazına bakıldığında kişilikle ilgili pek çok ölçek bulmak mümkündür. Fakat psiko-teolojik anlamda bir kişilik ile ilgili ölçek çalışmalarına rastlanılmamıştır. "Sekinenin" hem kutsalın bir ifadesi olması ve hem de bireyin en iyi tutum ve davranışlarını içeriyor olması ona psiko-teolojik anlamda bir özgünlük kazandırmaktadır. Dolayısıyla Sekine kişilik ölçeğini diğer ölçeklerden ayıran özellik onun kutsalın ifadesi olması ve kutsalın istediği yaşam tarzını ifade

¹³ Hasan b. Abdullah el-Askeri, *Mu'cemu'l Furuk-ı Luğaviyye* (Kum: Muessesetü'n-Neşri El-İslamiye Yayınları 1990), 281.

¹⁴ Akça, *Sekine Kavramı*, 136.

¹⁵ İsmail b. Hammad el-Cevheri *Es-Sıhah Tacu'l-Luğa ve Sıhahu'l- Arabiye* (Beyrut: Darul ilmil Melayin Yayınları 1987), 5/2136.

¹⁶ Wilhelm Schmid, *Sakin Olmak*, Çev. Tanıl Bora-Turgut Demir (İstanbul: İletişim Yayınları 2016), 95-100.

¹⁷ Akça, *Sekine Kavramı*, 136.

etmesi şeklinde değerlendirilebilir. Bununla birlikte bireyin olumlu özelliklerini ölçen birden çok ölçek bulmak mümkündür. Bu ölçeğin geliştirmesi alanda yapılan ölçeklerin katkısıyla olmuştur. Zira hiçbir çalışma mükemmel ve tam değildir. Her çalışma kendinden önce yapılmış olan çalışmalar üzerine kurulur. Bu bakımdan Sekine kişilik ölçeği literatürde olan bazı çalışmaların devamı niteliğindedir. "Sekine" ölçeğindeki maddeler literatürdeki benzer ölçeklerden faydalanılarak oluşturulmuş yeni maddeler ile de diğer ölçeklerdeki "sekine" özelliğine ilişkin boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Sekine kişiliğini ifade eden en yakın ölçek Şengün ve Kaya tarafından geliştirilen Ahlaki olgunluk ölçeğidir. Ölçek 66 madde olup tek boyutlu ve beşli likertten oluşmaktadır.¹⁸ Ölçek inançtan ziyade kurallara uyan bireyin etik tutumlarını ölçmeyi hedeflemektedir. Duygusal boyutuyla sekine ölçeğine yakın görünse de inanç kaynaklı olmadığından sekine ölçeğinden farklı görülmektedir. Sekine ölçeğine yakın bir ölçek de Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın tarafından Türkçeye uyarlanan "Alçak Gönüllülük" ölçeğidir. Ahlaki tutumu ölçen bu ölçek 13 madde ve dört faktörden oluşmaktadır.¹⁹ Fakat bu ölçek de önceki gibi inanç temelli değil pozitif psikoloji temeline dayalı olup bireyin kendine yönelik olumlu değerlendirmeleri üzerine kurulmuştur. Ayrıca Kur'an'a dayalı dindarlık tipini belirlemek amacıyla Çayabatmaz tarafından geliştirilen "Kur'an'ı Kerim bağlamında İslami Dindarlık Ölçeği"²⁰ de olumlu tutum ve dini pratikleri ölçme bakımından sekine ölçeği için temel olma niteliğindedir. Ayrıca sekine ölçeğinin oluşturulmasında yararlanılan bazı ölçekler şunlardır: Üzeyir Ok tarafından geliştirilen Dini Tutum Ölçeği, 5 li likert tipte olan ölçek dört boyutlu olup her bir boyutu iki maddeden oluşmaktadır.²¹ Kırış ve Dilek tarafından geliştirilen Dindarlık ölçeği, 5 li likert tipli olup iki boyutludur. Ölçek seküler dindarlık ve geleneksel dindarlığı ölçmektedir.²² Başka bir çalışma da Totan ve arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanarak Tek ve Dört Faktörlü Yapısının Psikometrik Özelliklerinin Güncellenmesi" adlı ölçek

¹⁸ Mustafa Şengün - Mevlüt Kaya, "Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/25 (2007), 51-64.

¹⁹ Hakan Sarıçam vd., "Alçakgönüllülük Ölçeği'nin Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 2/2 (2012), 165-188.

²⁰ Emine Çayabatmaz, *Kur'an'ı Kerim Bağlamında İslami Dindarlık Ölçeği Denemesi* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 19-32.

²¹ Üzeyir Ok, "Dini Tutum Ölçeği: Ölçek geliştirme ve geçerlik çalışması" *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8/2 (2011), 528-549.

²² Şemsettin Kırış- Serkan Dilek, "Dindarlık Tipolojileri Bağlamında Üniversite Gençliğinin Dindarlık Algıları" *Turkish Studies* 14 /3 (2019), 497-519.

çalışmasıdır. Ölçek duygusal öz yeterliliği ölçmek için geliştirilmiştir.²³ Sekine ölçeğinin duygu boyutu ile ilgili maddelerin oluşturulmasında bu ölçekten yararlanılmıştır.

Alan yazında incelenen ölçek çalışmaları, bu çalışmada geliştirilen ölçeğe ilişkin hem maddelerin oluşturulması sürecine hem de faktörlerin oluşturulmasına katkı sunmuştur. Ölçekte belirlenen alt boyutlar, hem incelenen çalışmalardan, hem de alan yazındaki boşluktan yararlanılarak oluşturulmuştur. Örneğin Müslüman bireyin kişiliğine yönelik bir ölçeğin bulunmaması çalışmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca çalışmanın psiko-teolojik temelli bir kişiliği ölçmeye yönelik olması, alandaki boşluğu doldurmaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir.

Yöntem

Sekine kişilik özelliklerine ilişkin ölçek geliştirme çalışmasının süreci ve örneklem grubuna ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Örneklem Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Türkiye genelinde rastgele seçilen 1041 bireyden oluşmaktadır. Öncelikle, ön uygulama için 60 kişiye daha sonra açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve güvenirlik analizlerinin yapılması için 497 kişiye, sonrasında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için 484 kişiye uygulama yapılmıştır. Bunlardan yanlış ve boş işaretlemelerden dolayı yedi kişinin cevapları dikkate alınmamıştır. Ön uygulamada 59, AFA'da 497, DFA' da ise 478 kişinin cevapları işleme alınmıştır. Çalışma grubunun özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Analizler Açısından Dağılımı

	Erkek	%	Bayan	%	Toplam
Ön Uygulama	23	38.3	37	61.7	60
AFA	201	40.4	296	59.6	497
DFA	245	50.6	239	49.4	484

²³ Tarık Totan vd., "Duygusal Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanarak Tek ve Dört Faktörlü Yapısının Psikometrik Özelliklerinin Güncellenmesi" *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 28 (2010), 71-95.

Bu ölçek; Kur'an'daki sekine ayetinden yola çıkarak İslam'ın idealize ettiği kişilik özelliğini ölçmek için geliştirilmiştir. Bu nedenle İslam dinine mensup ve en az 15 yaş ve üzeri bireylere yöneliktir.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar tarafından Google forms ile oluşturulan deneme formu, elektronik araçlarla farklı illerdeki örnekleme rastgele ulaştırılmıştır. Ölçek formu çalışmaya gönüllü katılan 1041 kişiye uygulanmıştır. Formların yedi tanesi uygun şekilde doldurulmadığından ayıklanmış ve 1034 adet ölçek formuna ilişkin demografik veriler ile ölçek maddelerine verilen puanlar SPSS for Windows 22.0 istatistik paket programıyla veri setine dönüştürülmüştür. Araştırmanın verileri 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında toplanmıştır.

Ölçeğin Geliştirilmesi

Ölçeğin tasarlanma sürecine ilişkin olarak Creswell ve Plano Clark²⁴ ile Devellis²⁵ ve Yıldız & Taşkın'ın²⁶ önerileri dikkate alınarak süreç tasarlanmıştır. Bu kapsamda ölçülecek yapı ve özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra ilgili alan yazın incelenerek, sekine ile ilgili yapılan çalışmalar, kişilik ve karakterle ilgili yapılan ölçekler incelenmiştir. "Sekinenin" İslami bir kişilik tipini ölçüp ölçmediğini belirlemek için İslami kaynaklar incelenmiş alanda uzman bireylere danışarak 54 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Havuzda sekine kişiliğinin duygu, bilgi, ahlak ve davranış yönlerine yönelik maddeleri içeren tahmini alt boyutlar oluşturulmuştur. 20 madde duygu yönüyle; 17 madde bilgi yönüyle; 11 madde ahlaki yönüyle ve 14 davranışla ilgilidir. Ayrıca ölçekte "kesinlikle katılmıyorum (1)", "katılmıyorum (2)", "kısmen katılıyorum(3)", "katılıyorum (4)", ve "kesinlikle katılıyorum (1)" şeklinde cevap seçeneği sunulmuştur. Ölçekte 9. ve 40. Madde ters puanlanmıştır. Ölçülen özelliğe ilişkin verilen yanıtlar olumsuzdan olumluya 1-5 puan aralığında değerlendirilmiştir. 54 maddelik deneme formu, ölçek geliştirme deneyimi olan veya alan uzmanı olan; Eğitim Programı ve Öğretmeni Anabilim dalından bir uzman, Din psikolojisi Ana Bilim dalından iki uzman, Din Eğitimi Ana Bilim dalından bir uzman, Temel İslam

²⁴ John W. Creswell- Vicki L. Plano Clark, *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*, Çev. Yüksel Dede vd. (Ankara: Anı Yayınları 2018), 200.

²⁵ Robert F. Devellis, *Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar* Çev. Tarık Ton (Ankara: Nobel Yayınları 2017), 73-104.

²⁶ Vahit Ağa Yıldız- Adnan Taşkın, "Öğretmen Motivasyon Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 9/4 (2020), 1741-1754.

Bilimlerinden Tefsir Ana Bilim dalından bir uzman ve Tasavvuf Ana Bilim dalından bir uzman olmak üzere altı alan uzmanı ve iki dilbilgisi uzmanından görüşler alınarak oluşturulmuştur. Ayrıca yazım ve anlaşılabilirlik açısından yetersiz görülen maddeler yeniden düzenlenmiştir. Bu aşamadan sonra, 54 maddelik ölçek formu araştırmacılar tarafından whatsapp, facebook, gmail, instagram gibi elektronik yazışma araçlarıyla rastgele paylaşılmış ilk olarak 59 katılımcıya ön uygulama yapılmıştır. Örneklerden gelen öneriler doğrultusunda anlaşılmasında güçlük çekilen bazı maddeler yeniden düzenlenmiş ve yapılan güvenilirlik analizi sonucunda üç madde deneme formundan çıkarılmıştır. Bu işlemlerden sonra 51 maddelik ölçek formu ile AFA yapmak için verilerin toplanma sürecine geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik analizleri, çalışma grubundan 1034 katılımcının yanıtları doğrultusunda yapılmıştır. Örneklemin faktör analizi için yeterli düzeyde olup olmadığı incelenmiştir. Bryman ve Cramer²⁷ örneklem sayısının ölçek maddelerinin sayısının beş ya da on katından fazla olması gerektiğini belirtmektedir. Pallant²⁸ örneklemin 150 kişiden fazla ve her değişkene karşılık en az beş kişi bulunması önerisinde bulunurken Kline 200, Nunnally ise 300 kişilik örneklem grubunun genellikle yeterli olabileceğini belirtmektedirler.²⁹ Ölçek geliştirme sürecinde söz konusu öneriler dikkate alınmış ve örneklem büyüklüğü açısından yeterli sayıya ulaşılmıştır. Sekine kişilik ölçeğinin faktör ve faktörlerinde yer alan maddeler AFA ile belirlenmiş, elde edilen yapının geçerliliğini sınamak için de DFA yapılmıştır. Ayrıca, ölçeğin gerek tamamı ve gerek alt boyutları için Cronbach Alfa ve iki yarı güvenilirlik katsayıları belirlenmiştir.

Bulgular

1. Yapı Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Geçerlilik, bir ölçeğin ölçmek istediği olguyu, başka bir olguyla karıştırmadan doğru olarak ölçebilme derecesi olarak tanımlanmaktadır. Buna

²⁷ Alan Bryman – Duncan Cramer, *Quantitative data analysis for SPSS 12 and 13 a guide for social scientists* (London and New York: Routledge, 2005), 1-19.

²⁸ Julie Pallant, *SPSS Kullanma Kılavuzu* çev. Sibel Balcı ve Berat Ahi (Ankara: Anı Yayınları 2020), 204.

²⁹ Devellis, *Ölçek geliştirme Kuram ve Uygulamalar*, 102.

göre bir ölçme aracının ölçülmek istenilen yapıyı doğru olarak ölçebilmesi onun geçerliliğinin bir göstergesidir.³⁰ Ölçeğin geçerliliği ile ilgili birçok teknik kullanılmaktadır. Bu çalışmada Sekine kişilik ölçeğinin geçerliliği için AFA ve DFA analizi yapılarak ölçeğin yapı yünden geçerliliği yapılmıştır.

1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Ölçek formunda bulunan maddelerin güvenilirlik analizleri yapılmış ve tüm maddelerin uygun değerlere sahip olduğu görülmüştür. Toplanan verilere ilişkin olarak, yapı geçerliliğini sağlamak için AFA yapılmıştır. AFA'da ölçekte yer alacak maddeleri belirlemede madde öz değerlerinin 1, maddelerin yük değerinin en az .32, iki faktörde yer alan maddeler arasında binişikliğin olmaması için boyutlar arasında en az .10 fark olmasına dikkat edilmiştir.³¹ Buna ilaveten yapı geçerliliği sırasında 25 derecelik varimax eksen döndürmesi yapılmıştır.

Çalışmada örneklemin AFA için yeterli büyüklükte olup olmadığını belirlemek için ise Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. KMO değerlerin asgari düzeyi 0.60 olması gerektiği belirtilmektedir. 0.7 ile 0.8 arası örneklem büyüklüğü için iyi düzey, 0.8 ile 0.9 arası örneklem büyüklüğü için çok iyi düzey, 0.9'dan yüksek olan örneklem ise mükemmel düzey olarak değerlendirilmektedir.³² Bu çalışmanın KMO değeri 0.98 olduğundan AFA yapılabilecek düzeyde olduğu kararlaştırılmıştır. KMO değeri hesaplandıktan sonra verilerin anlamlılık düzeylerini ölçmek için Bartlett's Sphericity testi yapılmış ($\chi^2=34341,323$, $p=.000$), sonuçların faktör analizi için anlamlı düzeyde oldukları belirlenmiştir. Bu test yapıldıktan sonra açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve ilk sonuçlarla ölçeğin üç boyutlu bir yapıda olduğu görülmüştür. Ancak, iki boyutta bulunan maddelerin yükleri arasında binişiklik gösteren 2, 6, 13, 14, 16, 18, 32, 36, 46, 47, 49, 52. maddeler ölçekten çıkarılmış ve yeniden AFA yapılmıştır.

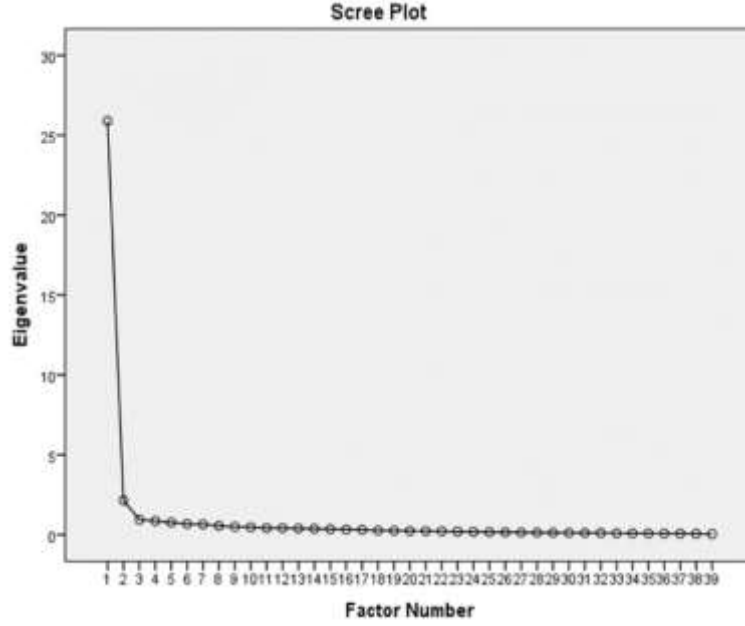
39 maddeyle yapılan AFA'da KMO değerinin .98 çıktığı belirlenmiştir. Bartlett's Sphericity testinde elde edilen ($\chi^2 =6322,366$, $p=.000$) sonucun faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir. 39 maddeyle yapılan açıklayıcı faktör analizinde KMO değeri .94 bulunmuş olup, Bartlett's Sphericity testine bakılarak

³⁰ Sait Çöm- İrfan Yurdabakan, "Davranış Bilimlerinde Ölçek Geliştirme: Açıklayıcı Faktör Analizine Dayalı" *TJFMPC* 11/2 (2017), 108-126.

³¹ Yıldız-Taşkın, *Öğretmen Motivasyon Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, 6; Seçer, *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS Ve LISREL Uygulamaları*, 87; Kazım Özdamar, *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi* (Eskişehir: Nisan Yayınları 2017), 150.

³² Pallant, *SPSS Kullanma Kılavuzu*, 201; Seçer, *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS Ve LISREL Uygulamaları*, 79.

($\chi^2 = 499,401$, $p=.000$) ilgili değerler elde edilmiştir. Yeni durumda iki faktörlü bir yapı oluşmuştur.

Şekil 1. Scree-plot Grafiği Faktör Yapısı

Şekil 1’de görüldüğü üzere, geçerlik çalışmalarına ilişkin olarak yapılan faktör analizleri, Scree Plot Grafiğinde de ölçeğin 39 madde ve iki faktörden oluşan bir yapıda olduğunu göstermiştir. Maddelere ait faktör yükleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde; birinci faktörün 27, 1, 39, 54, 7, 10, 53, 15, 43, 5, 9, 30, 40, 21,41, 42, 12, 17, 34, 28, 29, 48, 35, 31, 3, 51, 23, 44 maddeler olmak üzere 28 maddeden oluştuğu ve maddelerin faktör yüklerinin .51 ve .87 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçekte bulunan (9. ve 40.) maddeler terstir. Ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 44.759’ nu açıklayan bu faktör “Tutum ve Bilişsel özellikler” şeklinde adlandırılmıştır. Bu faktörden örnek maddeler; “Allah’a ibadet ederek rahatlarım, Dini inancımдан ötürü hayata umutla bakarım, Başıma gelen acı verici olaylarda bir hayır olduğunu düşünürüm, Dini inancımдан ötürü başarı elde ettiğimde kibirlenmem, Dini inancım gereği insanlara karşı hoşgörölüyüm ve Allah’ın varlığını her zaman hissederim” şeklindedir.

Tablo 2: Sekine Kişilik Ölçeği AFA Sonuçları

Açımlayıcı Faktör Analizi			
Factör 1		Faktör 2	
m27	,871	m33	,732
m1	,865	m26	,704
m39	,86	m8	,682
m54	,856	m25	,679
m7	,853	m11	,658
m10	,838	m19	,658
m53	,837	m45	,609
m15	,828	m22	,571
m43	,819	m37	,56
m5	,808	m38	,537
m9	,792	m50	,507
m30	,785	Açıklanan Varyans Toplam= % 69.980 (Sekine ölçeği) Özdeğer =F1.44.759 (Tutum ve Bilişsel Boyutu) =F2.25.221 (Davranış ve Duygu Boyutu)	
m40	,784		
m21	,757		
m41	,752		
m42	,747		
m12	,744		
m17	,736		
m34	,73		
m28	,716		
m29	,708		
m48	,706		
m35	,694		
m31	,671		
m3	,657		
m51	,654		
m23	,623		
m44	,519		

Ölçekte yer alan ikinci faktörün 33, 26, 8, 25, 11, 19, 45, 22, 37, 38, 50 maddeler olmak üzere 11 maddeden oluştuğu ve maddelerin faktör yüklerinin

.56 ve .73 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğe ilişkin toplam varyansın %25.221'ini açıklayan bu faktör "Duygu ve Davranış Özellikleri" şeklinde adlandırılmıştır. Bu faktörden örnek maddeler: "Dini inancımın aceleci değilim, Dini inancım gereği öfkeyle hareket etmem, Dini inancımın ötürü kendimi başarısız biri olarak görmem, Dini inancımın ötürü herhangi bir şeye karşı hırslı değilim ve Dini inancımın ötürü telaşlı biri değilim" şeklindedir.

39 maddeden oluşan ölçek bütün olarak incelendiğinde, iki faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. 39 maddelik ölçeğin her iki faktördeki yük değerlerinin 0.56-0.87 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçekte bulunan iki faktörün toplam varyansın % 69.980'ni açıkladığı görülmektedir. Elde edilen değerler, ölçeğin Sekine kişiliğinin çeşitli özelliklerini ölçmede yeterli olduğunu göstermektedir.

1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

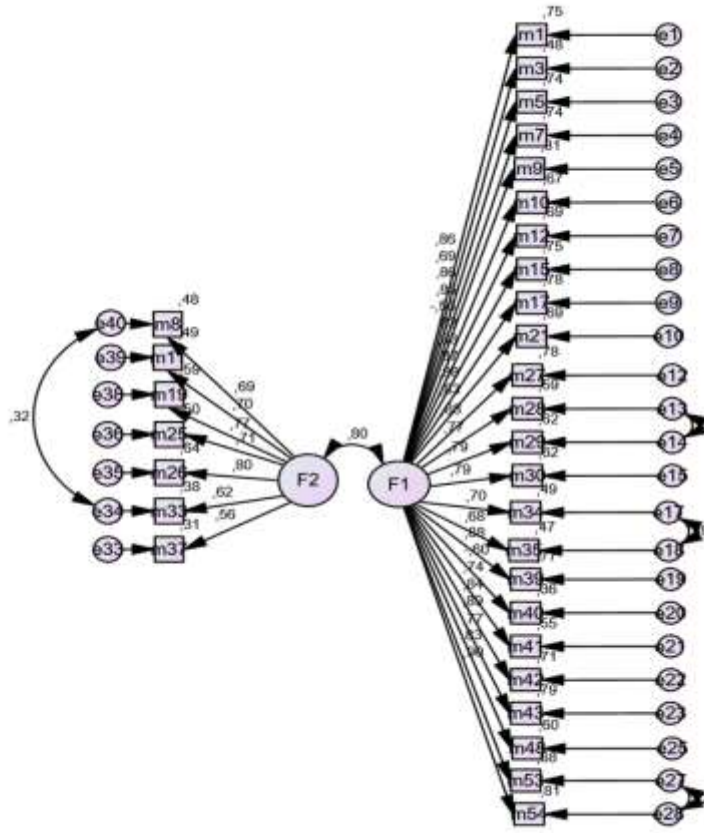
AFA sonucu oluşan yapıyla tekrar veriler toplanılmış ve DFA ile test edilmiştir. Seçer'in³³ önerileri doğrultusunda faktör yükleri incelenerek, düşük değere sahip 51, 31, 38, 23, 44, 45, 22 ve 50. maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Böylece son durumda 31 maddeden oluşan 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Kalan son maddelerle tekrar AFA yapılmış ölçeğin varyans değeri tekrar ölçülmüştür. Buna göre birinci faktör, ölçeğin toplam varyansının %43,127'ni açıklamaktadır. İkinci faktör ise ölçeğin toplam varyansının %15,516'nı açıklamaktadır. Ölçekte bulunan iki faktörün toplam varyansının %62, 690'nını açıkladığı görülmektedir. Ayrıca DFA'da yapılan modifikasyon önerileri doğrultusunda m13 ile m14, m17 ile m18, m27 ile m28 ve m34 ile m40 maddeleri arasında modifikasyon yapılması uygun görülmüştür. Yapılan modifikasyonların χ^2 'ye (ki-kare) katkı sundukları görülmüştür. DFA sonucunda, uyum indeks değerleri CMIN=11493,040, DF=429 (p=.000), CMIN/DF=2,781, SRMR= .045, RMSEA= .061, GFI= .85, RMR=.061, CFI= .95, NFI=.92,TLI=.94, IFI=.95 olarak bulunmuştur. Uyum indekslerine ilişkin elde edilen önemli değerler ve uyum düzeyleri Özdamar ve Seçer'in belirttikleri referans değerleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.³⁴

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda birinci faktörde bulunan yirmi dört maddenin .56 ile .90 arasında; ikinci faktörde bulunan yedi maddenin .56 ile .80 arasında değişen standart çözüme sahip oldukları görülmüştür. Faktörlerde yer alan tüm maddelerin, buldukları faktörler için önemli olduğu

³³ Seçer, *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, 98.

³⁴ Özdamar, *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi*, 178-181.; Seçer, *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS Ve LISREL Uygulamaları*, 98.

değerlendirilmiştir. Standart çözümlerin ardından madde-faktör ilişkisini gösteren path diyagramı incelenmiş ve elde edilen değerlerin madde-faktör uyumu açısından uygun olduğu belirlenmiştir. Maddelere ilişkin faktör yapısını gösteren path diyagramı şekil 2'de görülmektedir.

Şekil 2. Sekine kişilik Ölçeği DFA Sonuçları

2. Güvenirlige İlişkin Bulgular

2.1. İç Tutarlılık (Cronbach Alfa) Sonucu

Yapılan analizler sonucunda son şekli verilen ölçeğin 31 maddesine ilişkin güvenilirlik analizleri için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış olup, "Tutum ve Duygusal" alt boyutu için .95, "Davranış ve Ahlaki" alt boyutu için .87, ölçeğin bütünü için ise 0.96 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler, maddeler arasında güçlü bir ilişkinin olduğu ve ölçeğin çok yüksek güvenirlige sahip olduğunu göstermektedir.³⁵

2.2. İki Yarı Güvenirlik Sonucu

Ölçek 31 maddelik son şekliyle iki yarı güvenirlik analizine tabi tutulmuş ve bunun sonucunda ölçeğin Spearman-Brown korelasyon değeri ($r = .94$) ile Guttman Split Half Coefficient değerinin ($r = .94$) uygun değerlere sahip olduğu ve iki yarıya ilişkin Cronbach alfa güvenirlik katsayılarının uygun değerlerde olduğu söylenebilir.³⁶ İki yarı güvenirlik değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

	İki Yarı Güvenirlik	Cronbach Alfa
1.	Kısım .94	.91
2.	Kısım .94	.93

Bir ölçeğin geliştirme ve uyarlamasında güvenirlik katsayısının .70 ve üzerinde olması onun güvenilir olduğunu göstermektedir.³⁷ Buna göre Sekine kişilik ölçeğinin güvenirlik kat sayılarının yeterli seviyede olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Sözlükte ağırbaşlılık, vakar, rahmet, güven ve iç huzur gibi anlamlara gelen "Sekine" İslami kaynaklarda olumlu bir kişiliğe karşılık gelmektedir. Kur'an ve hadislerde, yoğun olarak yaşanan olumsuz duygular sonucunda oluşabilecek

³⁵ Pallant, *SPSS Kullanma Kılavuzu*, 113; Özdamar, *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi*, 73.

³⁶ Pallant, *SPSS Kullanma Kılavuzu*, 113.

³⁷ Seçer, *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, 60.

aşırı tepkilere karşılık bireylerin bürünmesi gereken kişilik özelliği olarak zikredilmektedir. İslam ahlak düşüncesinde "Sekine" önemli bir değer manzumesi olarak sayılmaktadır. Çünkü "Sekine", vakar (tevazu), kanaat, hoşgörü ve merhamet anlamlarıyla önemli bir tutum ve davranış biçimini ifade etmektedir. Kur'an'ı Kerim'de birden fazla yerde tekrar edilmesi bu tutum ve davranış biçiminin kalıcı olmasına ve bir kişilik haline gelmesine yöneliktir.³⁸ Nitekim insanî bir özellik ya da tutum ve davranışlar, kişide yerleşip istikrar (süreklilik) kazanmakla kişilik özelliği olmaktadır.

Tutum ve davranışlar insan kişiliğinin yansıması olarak değerlendirilmektedir.³⁹ Bunun için insanların bilinçli kararlar ve duygusal kontroller sayesinde ahlaki değerleri kavrayıp bu değerlere bağlı kalabilmeleri ideal bir kişiliğin oluşmasına yardımcı olabilir. Bu anlamda ölçekler herhangi bir birey veya nesnenin sahip olduğu özellik ve niteliğin derecesini belirlemede önemli bir araçtır. Buradan hareketle ideal bir kişiliğin ifadesi olan Sekine kişiliğini belirlemek için geçerli ve güvenilirliğe sahip bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda uzman görüşleri alınarak madde havuzu oluşturulmuş ve veri toplama süreci başlatılmıştır. Toplanan ölçek verileri ile öncelikle AFA yapılmış bunun sonucunda 39 maddelik ve iki boyutlu bir yapı elde edilmiştir. AFA ile elde edilen yapıya, DFA yapılarak model uyumu incelenmiştir. DFA sonucunda, 8 madde daha ölçek formundan çıkarılmış "Tutum ve Bilişsel özellikler, Duygu ve Davranış özellikleri" diye iki faktörlü 31 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Daha sonra güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin bütününe ilişkin iç tutarlılık kat sayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar İslami kişiliğe yönelik olarak geliştirilen Sekine kişilik ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

³⁸ Akça, *Sekine*, 107.

³⁹ Seyid Kutup, *Fi Zilali'l Kur'an* (Kahire: Daru'ş-Şuruk, 1991), 5/2577.

Kaynakça

- Akça, E. *Mutluluğa Ulaşmada Olumlu Bir Kişilik Özelliği Olarak Sekine Kavramı*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Allport, W. G. *Birey ve Dini*, Çev. Bilal Sambur. Ankara: Elis Yayınları, 3. Basım, 2016.
- Aygün, A. *Kişilik Psikolojisi ve Dindarlık*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- Bryman, A - Cramer, D. *Quantitative Data Analysis For SPSS 12 And 13 A Guide For Social Scientists*. London and New York: Routledge, 2005.
- Baymur, F. *Genel Psikoloji*. İstanbul: Remzi kitap Evi Yayınları, 1991.
- Creswell, J. W - Plano Clark, V. L. *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*. Çev. Yüksel Dede vd. Ankara: Anı yayınları, 3. Basım, 2018.
- İsmail b. Hammad el-Cevheri *Es-Sihah Tacu'l-Luğa ve Sihahu'l- Arabiye*. Beyrut: Darul ilmil Melayin. 4. Basım, 1987.
- Çayabatmaz, E. *Kur'an'ı Kerim bağlamında İslami Dindarlık Ölçeği denemesi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Devellis, R. F. *Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar*. Çev. Tarık Ton. Ankara: Nobel Yayınları, 3. Basım, 2017.
- Fromm, E. *Psikanaliz ve Din*. çev. Elif Erten. İstanbul: Say Yayınları, 3. Basım, 2012.
- Gürses, İ. *Dindarlık ve Kişilik*. Bursa: Emin Yayınları, 2. Basım, 2017.
- Kutup, S. *Fi Zilali'l Kur'an*. Kahire: Daru'ş-Şuruk Yayınları, 17. Basım, 1991.
- Kırış, Ş - Dilek, S. "Dindarlık Tipolojileri Bağlamında Üniversite Gençliğinin Dindarlık Algıları". *Turkish Studies* 14 /3 (2019), 497-519.
- Kızılgeçit, M- Turan, Y. "Yeni Dini Hareketler Psikolojisi", *Din Psikolojisi*, haz. Halil Apaydın. 238. İstanbul: Lisans Yayınları, 2017.
- Kızılgeçit, M. *Din Psikolojisinin 100'ü*. Rize: Otto Yayınları, 1. Basım, 2017.
- Kızılgeçit, M. "Yalnızlık Dindarlık İlişkisi", *Din, Değerler ve Sağlık*, haz. Hayati Hökelekli. 517-554. İstanbul: Dem Yayınları, 2017.
- Hasan b. Abdullah el-Askeri. *Mu'cemu'l Furuk-ı Luğaviyye Kum: Muessesetü'n-Neşri El-İslamiye Yayınları*, 1990.
- Necati, O. *El-Kur'an ve'l-İlmu'n-Nefs*. Kahire: Daru'l Şuruk Yayınları, 7. Basım, 2001.
- İbn Manzur. *Lisanu'l-Arap* Beyrut: Daru Sadır Yayınları 4. Basım 1992.
- Ok, Ü. "Dini Tutum Ölçeği: Ölçek geliştirme ve geçerlik çalışması". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8/2 (2011), 528-549.
- Özdamar, K. *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Eskişehir: Nisan Yayınları, 2. Basım, 2017.

- Pallant, P. (2020). *SPSS Kullanma Kılavuzu*. Çev. Sibel Balcı - Berat Ahi. Ankara: Anı Yayınları, 3. Basım, 2020.
- Sarıçam vd., "Alçakgönüllülük Ölçeğinin Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 2/2 (2012), 165-188.
- Seçer, İ. *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2. Basım, 2015.
- Schmid, Wilhelm. *Sakin Olmak*. Çev. Tanıl Bora- Turgut Demir. İstanbul İletişim Yayınları, 4. Basım, 2016.
- Şengün, M- Kaya, M. "Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlilik çalışması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/25 (2007), 51-64.
- TDK. *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 11. Basım, 2011.
- Totan vd. "Duygusal Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanarak Tek ve Dört Faktörlü Yapısının Psikometrik Özelliklerinin Güncellenmesi". *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 28 (2010), 71-95.
- Yıldız, V- Taşkın, A. "Öğretmen Motivasyon Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 9/4 (2020), 1741-1754.
- Yurdabakan, İ - Çüme, S. (2017). "Davranış Bilimlerinde Ölçek Geliştirme" (Açıklayıcı Faktör Analizine Dayalı). *TJFMPC* 11/2 (2017), 108-126.

Sekine kişilik Ölçeği

Madde numaraları	Ölçek Maddeleri	(1) kesinlikle katılmıyorum	(2) katılmıyorum	(3) Kısmen katılıyorum	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle katılıyorum
1	Korktuğumda Allah'a inancım sayesinde teselli olurum					
2	Dini inancımdan ötürü başkalarının duygularını anlarım					
3	İnancımdan ötürü sıkıntılı bir durumla karşılaştığımda ümidimi yitirmem					
4	Allah'ın verdiği hayattan memnunum					
5	Allah inancı bana güven vermiyor					
6	Zor zamanlarda Allah'a bağlılığım artar					
7	Zorluklarla karşılaştığımda bir çıkış noktası bulacağıma inanırım					
8	Allah'a ibadet ederek rahatlarım					
9	Dini inancımdan ötürü hayata umutla bakarım					
10	Başıma gelen acı verici olaylarda bir hayır olduğunu düşünürüm					
11	Allah'ın varlığını her zaman hissederim					
12	Dini inancımdan ötürü başarı elde ettiğimde kibirlenmem					
13	Dini inancımdan ötürü başkalarının sahip olduklarında gözüm yok					
14	Dini inancım gereği insanlara karşı hoşgörülüyüm					
15	Dini inancımdan ötürü iyi niyetliyim					

16	Dini inancım gereği insanları rahatsız etmem					
17	Ne zaman bir sıkıntı ile karşılaşsam hemen Allah'a sığınırım					
18	Hayatın anlamını dinde bulmam					
19	Dini inançlarım ölüm korkusu karşısında bana güven veriyor					
20	Dini inancımdan ötürü durumu benden kötü olana bakarak şükrederim					
21	Zor zamanlarımda dini inançlarımdan destek alırım					
22	Dini inancım gereği öğrenmek istediğim bilginin ahlaki yönüne önem veririm					
23	Allah'ın isimlerini zikretmek iç sükûnetimi artırır					
24	Dini inancım gereği Allah'ın sözü olan Kuran'ı okumaktan huzur duyarım					
25	Dini inancımdan ötürü aceleci değilim					
26	Dini inancım gereği öfkeyle hareket etmem					
27	Dini inancımdan ötürü kendimi başarısız biri olarak görmem					
28	Dini inancın verdiği bilinçten ötürü yeteneklerimin farkındayım					
29	Dini inancım gereği bir işe koyulmadan önce enine boyuna düşünürüm					
31	Dini inancımdan ötürü herhangi bir şeye karşı hırslı değilim					